

ΔΕΥΤΕΡΟΚΛΙΤΑ ΕΠΙΘΕΤΑ

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ

Τα δευτερόκλιτα επίθετα χωρίζονται στις παρακάτω κατηγορίες:

Τριγενή και **τρικατάληκτα**, π.χ. ὁ σοφός, ἡ σοφή, τὸ σοφόν - ὁ δίκαιος, ἡ δικαία, τὸ δίκαιον

Τριγενή και **δικατάληκτα**, π.χ. ὁ, ἡ ἄφθονος, τὸ ἄφθονον

Απορία: Αν τα ασυναίρετα επίθετα χωρίζονται σε:

Τριγενή και **τρικατάληκτα**, π.χ.

- ὁ σοφός, ἡ σοφή, τὸ σοφόν,
- ὁ δίκαιος, ἡ δικαία, τὸ δίκαιον

Τριγενή και **δικατάληκτα**, π.χ.

- ὁ, ἡ ἄφθονος, τὸ ἄφθονον

πώς θα ξέρουμε ποια είναι τρικατάληκτα και ποια είναι δικατάληκτα;

Σύμφωνα με τη γραμματική είναι **δικατάληκτα:**

α) τα περισσότερα από τα **σύνθετα**, π.χ.

ὁ, ἡ ἄ-γονος, τὸ ἄ-γονον

ὁ, ἡ ἔν-δοξος, τὸ ἔν-δοξον

ὁ, ἡ ἀξιό-μαχος, τὸ ἀξιό-μαχον

Βεβαίως, υπάρχουν και επίθετα σύνθετα τα οποία, παρόλο που είναι σύνθετα, είναι τρικατάληκτα, π.χ. ὁ ἀντάξιος, ἡ ἀνταξία, τὸ ἀντάξιον.

β) τα απλά επίθετα: **αἴθριος, αἰφνίδιος, βάνουσος, βάρβαρος, βάσκανος, βέβηλος, γαμήλιος, δόκιμος, ἔωλος** (=παλιός), **ἡμερος, ἥρεμος, ἥσυχος, κίβδηλος, λάβρος, λάλος, χέρσος, τιθασός** (=ἡμερος), π.χ. ὁ, ἡ αἰφνίδιος, τὸ αἰφνίδιον.

γ) **μερικά επίθετα** σε -ος που χρησιμοποιούνται στο αρσενικό και το θηλυκό και ως **ουσιαστικά**, π.χ.

ὁ, ἡ ἀγωγός, τὸ ἀγωγόν

ὁ, ἡ βοηθός, τὸ βοηθόν

ὁ, ἡ τιμωρός, τὸ τιμωρὸν

ὁ, ἡ τύραννος, τὸ τύραννον.

δ) μερικά απλά επίθετα ου λήγουν σε:

-ειος, π.χ. ὁ, ἡ βόρειος τὸ βόρειον

-ιος π.χ. ὁ, ἡ γαμήλιος, τὸ γαμήλιον

-ιμος ὁ, ἡ δόκιμος, τὸ δόκιμον

Υπάρχουν όμως και επίθετα, απλά ή σύνθετα, που είναι συγχρόνως **τρικατάληκτα και δικατάληκτα**, π.χ.

Δικατάληκτο		Τρικατάληκτο
ὁ, ἡ βέβαιος, τὸ βέβαιον	ἡ	ὁ βέβαιος, ἡ βεβαία, τὸ βέβαιον
ὁ, ἡ ἔρημος, τὸ ἔρημον	ἡ	ὁ ἔρημος, ἡ ἐρήμη, τὸ ἔρημον
ὁ, ἡ ἀναίτιος, τὸ ἀναίτιον	ἡ	ὁ ἀναίτιος, ἡ ἀναιτία, τὸ ἀναίτιον
ὁ, ἡ ἀνάξιος, τὸ ἀνάξιον	ἡ	ὁ ἀνάξιος, ἡ ἀναξία, τὸ ἀνάξιον

ΚΑΤΑΛΗΞΕΙΣ

Ενικός	Αρσενικά	Θηλυκά	Ουδέτερα
ΟΝΟΜ.	-ος	-η	-α
ΓΕΝ.	-ου	-ης	-ας
ΔΟΤ.	-ω	-η	-α
ΑΙΤ.	-ον	-ην	-αν
ΚΛΗΤ.	-ε	-η	-α
Πληθυντικός	Αρσενικά	Θηλυκά	Ουδέτερα
ΟΝΟΜ.	-οι	-αι	-α
ΓΕΝ.	-ων	-ῶν	-ων
ΔΟΤ.	-οις	-αις	-οις
ΑΙΤ.	-ους	-ας	-α
ΚΛΗΤ.	-οι	-αι	-α

(ΑΣΥΝΑΙΡΕΤΑ) ΤΡΙΓΕΝΗ ΚΑΙ ΤΡΙΚΑΤΑΛΗΚΤΑ

Παρατήρηση:

Τα δευτερόκλιτα επίθετα, που είναι τριγενή και τρικατάληκτα είναι λίγο ιδιόμορφα στο σχηματισμό των τριών γενών· πρόσεξε λίγο τα παρακάτω παραδείγματα:

	αρσενικό	θηλυκό	ουδέτερο
α' ομάδα	σοφός ἀγαθός θετικός	σοφή ἀγαθή θετική	σοφόν ἀγαθόν θετικόν
β' ομάδα	δίκαιος στερεός νέος	δικαία στερεά νέα	δικαιον στερεόν νέον

Όπως παρατηρείς,

τα αρσενικά και των δύο ομάδων έχουν κατάληξη **-ος**
 τα ουδέτερα και των δύο ομάδων έχουν κατάληξη **-ον**
 τα θηλυκά όμως έχουν δύο καταλήξεις: άλλοτε **-η** κι άλλοτε **-α**

Ο λόγος αυτής της διαφοράς βρίσκεται στο **αρσενικό!**

Όταν πριν από την κατάληξη **-ος** του αρσενικού υπάρχει **σύμφωνο** εκτός από **ρ**, τότε το θηλυκό σχηματίζεται με κατάληξη **-η**.

Όταν πριν από την κατάληξη **-ος** του αρσενικού υπάρχει **φωνήεν** ή **ρ**, τότε το θηλυκό σχηματίζεται με κατάληξη **-α**.

Εξαίρεση αποτελεί το επίθετο ό **όγδοος**, ή **όγδοη** κι όχι η **όγδοα**.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

Ενικός αριθμός								
ὁ	σοφ-ὄς	δίκαι-ος	ἡ	σοφ-ἡ*	δικαί-α**	τὸ	σοφ-ὄν	δίκαι-ον
τοῦ	σοφ-οῦ	δικαί-ου	τῆς	σοφ-ῆς	δικαί-ας	τοῦ	σοφ-οῦ	δικαί-ου
τῷ	σοφ-ῶ	δικαί-ω	τῆ	σοφ-ῆ	δικαί-α	τῷ	σοφ-ῶ	δικαί-ω
τόν	σοφ-ὄν	δίκαι-ον	τήν	σοφ-ῆν	δικαί-αν	τό	σοφ-ὄν	δίκαι-ον
ῶ	σοφ-ὲ	δίκαι-ε	ῶ	σοφ-ῆ	δικαί-α	ῶ	σοφ-ὄν	δίκαι-ον
Πληθυντικός αριθμός								
οἱ	σοφ-οἰ	δίκαι-οι	αἱ	σοφ-αἰ	δικαί-αι	τὰ	σοφ-ὰ	δίκαι-α
τῶν	σοφ-ῶν	δικαί-ων	τῶν	σοφ-ῶν	δικαί-ων	τῶν	σοφ-ῶν	δικαί-ων
τοῖς	σοφ-οῖς	δικαί-οις	ταῖς	σοφ-αῖς	δικαί-αις	τοῖς	σοφ-οῖς	δικαί-οις
τούς	σοφ-οὺς	δικαί-οις	τάς	σοφ-ὰς	δικαί-ας	τὰ	σοφ-ὰ	δίκαι-α
ῶ	σοφ-οἰ	δίκαι-οι	ῶ	σοφ-αἰ	δικαί-αι	ῶ	σοφ-ὰ	δίκαι-α

*Το θηλυκό σε **-η**, γιατί πριν την κατάληξη **-ος** του αρσενικού υπάρχει **σύμφωνο** εκτός από **ρ**.

Το θηλυκό σε **-α, γιατί πριν από την κατάληξη **-ος** του αρσενικού υπάρχει **φωνήεν**.

Ένα πρόβλημα είναι **ο τονισμός του θηλυκού**, όταν το αρσενικό τονίζεται στην προπαραλήγουσα.

Ας πάρουμε το επίθετο ό **ἅγιος**. Σύμφωνα με όσα είπαμε παραπάνω, αφού πριν από το **-ος** της κατάληξης υπάρχει φωνήεν, το θηλυκό θα τελειώνει σε **-α**, άρα θα γίνει ή **ἅγια**.

Πού θα τονίσουμε όμως ; Θα πούμε **ἅγια** ή **ἁγία**;

Το θηλυκό γένος του επιθέτου κλίνεται σύμφωνα με την α' κλίση των ουσιαστικών, συγκεκριμένα όπως **ἡ πολιτεία**. Το -α της κατάληξης των θηλυκών της α' κλίσης είναι μακρό, όταν προηγείται φωνήεν ἢ ρ.

Άρα, όταν ένα θηλυκό επίθετο τελιώνει σε -α, τότε, για λόγους τονισμού, θα τονίζεται στην παραλήγουσα. Έτσι και:

το θηλυκό του ἅγιος δεν είναι ἅγια αλλά ἀγία,
το θηλυκό του δίκαιος δεν είναι δίκαια αλλά δικαία
το θηλυκό του πλούσιος δεν είναι πλούσια αλλά πλουσία
το θηλυκό του ἐπιτήδειος δεν είναι ἐπιτήδεια αλλά ἐπιτηδεία

Στον πληθυντικό τονίζονται όπου και όπως τονίζονται οι ίδιες πτώσεις στο αρσενικό, π.χ.

ΑΡΣΕΝΙΚΟ		ΘΗΛΥΚΟ	
ΟΝΟΜ. - ΚΛ.	ΓΕΝΙΚΗ	ΟΝΟΜ. - ΚΛ.	ΓΕΝΙΚΗ
ἅγιοι	ἀγίων	ἅγισαι	ἀγίων
γενναῖοι	γενναίων	γενναῖαι	γενναίων
φαιδροὶ	φαιδρῶν	φαιδραὶ	φαιδρῶν

ΑΣΥΝΑΙΡΕΤΑ ΔΙΓΕΝΗ ΚΑΙ ΤΡΙΚΑΤΑΛΗΚΤΑ

Ενικός αριθμός						
ὁ	ἡ	ἄφθον-ος	τιμωρ-ός	τὸ	ἄφθον-ον	τιμωρ-όν
τοῦ	τῆς	ἀφθόν-ου	τιμωρ-οῦ	τοῦ	ἀφθόν-ου	τιμωρ-οῦ
τῷ	τῇ	ἀφθόν-ω	τιμωρ-ῷ	τῷ	ἀφθόν-ω	τιμωρ-ῷ
τόν	τήν	ἄφθον-ον	τιμωρ-όν	τὸ	ἄφθον-ον	τιμωρ-όν
ῶ	ῶ	ἄφθον-ε	τιμωρ-ε	ῶ	ἄφθον-ον	τιμωρ-όν
Πληθυντικός αριθμός						
οἱ	αἱ	ἄφθον-οι	τιμωρ-οὶ	τὰ	ἄφθον-α	τιμωρ-ὰ
τῶν	τῶν	ἀφθόν-ων	τιμωρ-ῶν	τῶν	ἀφθόν-ων	τιμωρ-ῶν
τοῖς	ταῖς	ἀφθόν-οις	τιμωρ-οῖς	τοῖς	ἀφθόν-οις	τιμωρ-οῖς
τούς	τάς	ἀφθόν-ους	τιμωρ-οὺς	τὰ	ἄφθον-α	τιμωρ-ὰ
ῶ	ῶ	ἄφθον-οι	τιμωρ-οὶ	ῶ	ἄφθον-α	τιμωρ-ὰ